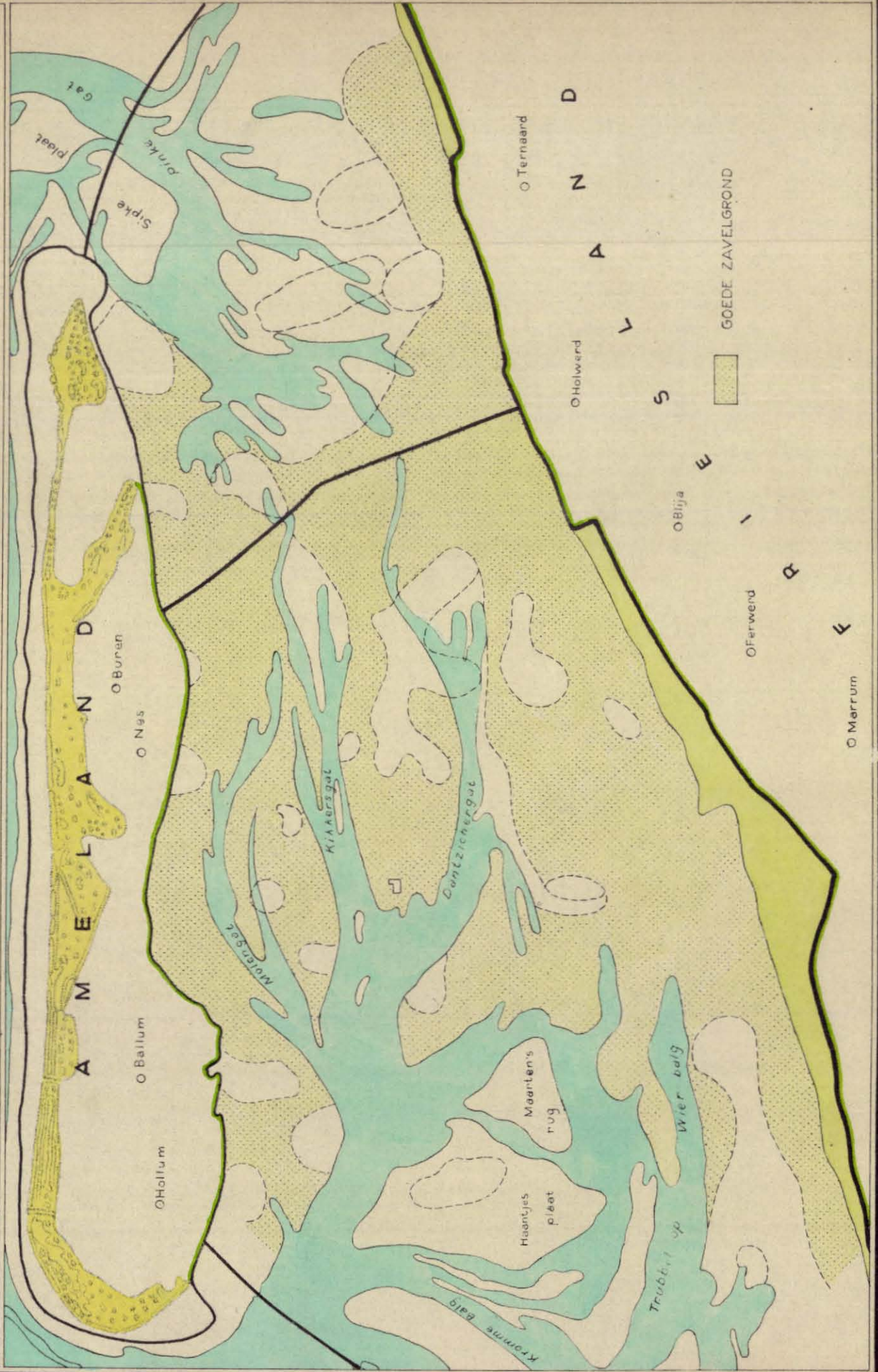

SCHAAL 1:100.000

PLAN TETING VAN BERKHOUT 1869 - 1883

RAPPORT N° 47

RAPPORT : Alg. 47.R 165.Dr. Ir. J. van Veen.De mislukte aanhechting van Ameland aan de Friese wal omstreeks 1875-1883.

"De Ingenieur" No. 18 van 1938. 4 blz. 3 fig.

De vraag, waarom men de dam naar Ameland, die omstreeks 1880 voltooid werd geacht, niet heeft kunnen behouden, leidde schr. tot een bestudering van oude waterstaatsdossiers. In 1869 werd aan Jhr. Teding van Berkhout concessie verleend. Daarvoor waren een aantal verschillende plannen opgemaakt, tw.:

1846 van Peyma	kruin 1.80 + VZ	kosten f. 2.000.000.-
1846 van Diggelen	" idem	" f. 2.600.000.-
1847 van Diggelen	" iets lager	" f. 1.800.000.-
1848 Kros	" 0.50 - VZ	" ± f. 2.500.000.-
1865 Teding van Berkhout	" 0.50 + VZ	" f. 900.000.-
1865 Bolten	" 0.50 + VZ	" f. 1.800.000.-

De concessionaris stelde zich voor in ongeveer 17 jaar 16000 ha goed land in te dijken voor totaal f. 6.000.000, met de rente mee f. 8.500.000. De Staat, de Provincie en de aanliggende dijksbesturen zouden subsidie verlenen.

Bij een nog ruimere opzet zou 27.000 ha worden gewonnen voor f. 9.300.000, d.i. f. 345.- per ha.

De waterstaatsdeskundigen vonden dit te rooskleurig, maar hierin zien zij voor het Rijk geen gevaar (laissez faire-politiek). De Tweede Kamer maakt echter in 1869 een zeer verstandige opmerking: die dam is of te hoog of te laag. Wanneer een lage dam niet buitengewoon hecht is gemaakt, ontnemt het overstortende water daaraan alle kracht.

Dit bleek inderdaad de oorzaak der mislukking te zijn. Men hinkte op twee gedachten: enerzijds wilde men gaarne een geheel watervrije dijk maken, doch de concessionaris kon dat niet betalen en het Rijk wilde niet bijpassen, anderzijds wilde men wel een goedkope lage dam maken, die weinig last van het overstortende water zou hebben, doch toch ook enige hoogte aan de dam geven om slik te vangen. Gekozen werd dus een half-lage dam van 0.50 + + VZ welke men ter beveiliging tegen de invloed van het overstortende water gaarne breed wilde maken (34 m), doch ook daarvoor ontbraken de middelen. De dam, die inderdaad gelegd werd (met een smal profiel) brak spoedig door, werd hersteld, brak weer door, enz.

De hoofdingenieur J. van der Vegt bracht hierover in 1883 verslag uit: "de schade ontstaat vooral aan de oostzijde des dams, dat is dus door overstorting van water. Het blijkt, dat de westelijke winden het water aan de westzijde des dams veel vroeger doen rijzen dan aan de oostzijde. Zo heeft zich het geval voorgedaan dat het water aan de westzijde reeds tot kruinshoogte was gestegen, terwijl aan de oostzijde het wad nog droog lag. Onder zulke omstandigheden heeft de dam ontzettend veel te verduren."

Hij dringt aan op het maken van de dam tot een permanent werk, dat is door hem insubmersibel te maken. Dit was de concessionaris niet bij machte te doen.

Dus vooraf steeds beseffende, dat het overstortingsgevaar de gehele damaanleg uiterst gevaarlijk maakte, ging men toch door tegen beter weten in, steeds de "halfheid" betrachtende. De tussenoplossing was van de aanvang af bekend als bepaald verkeerd en toch werd deze genomen. Ook Stieltjes had in de Gids van 1869 reeds gesproken van deze tussenoplossing als de slechtste, die men nemen kon.

De schuld der mislukking schuilt in feite bij de halfslachtingheid der gevolgde politiek van het Rijk. Het wilde medewerking niet onthouden, maar ging niet verder dan een halve medewerking. De door het rijk gegeven subsidie was bij deze slappe gang van zaken eveneens verloren. Half werk bleek hier geen werk.

(Opmerking: Overigens bleek, dat het technisch zeer goed mogelijk was een dam te leggen. Had men deze zaak in 1880 beter aangepakt, dan waren wij thans veel verder geweest dan de Duitsers in Sleeswijk-Holstein, die eerst omstreeks 1925 zijn begonnen met de verlanding hunner wadden.)